

Gespreksverslag met Maarten Molenaar over de hooibouw voor en na WO II

Er is een gezegde: *het is toch geen hooibouw* (d.w.z. je hoeft niet zo'n haast te hebben/ doe niet zo druk). De hooibouw was namelijk vroeger (voor de mechanisatie in de landbouw) een hele drukke tijd voor het hele boerengezin. Het gras moest gemaaid, gedroogd, vervoerd en opgeslagen worden. Voldoende hooi en van goede kwaliteit betekende een goede (melk) productie in de winter en dus voldoende inkomsten. In de stal van boerderij aan de 's Gravenweg 6 (waar nu de Oudheidkamer van de Historische Vereniging Nieuwerkerk gevestigd is) konden 32 koeien staan. Voor dit aantal was veel hooi nodig want een koe at ongeveer 10 kg hooi per dag en stond in de winter 150 - 170 dagen op stal. Voor die 32 koeien had je dus ruim 50.000 kilo hooi nodig. Er moesten daarom flink wat bunders gemaaid worden.

De boeren waren uiteraard zeer afhankelijk van het weer. Het kon heel wisselvallig zijn, daarom was de hooibouw een spannende tijd. Het vergde ook veel organisatietalent want je moest van dag tot dag bekijken welke werkzaamheden bij het weer van die dag uitgevoerd konden worden. De hooitijd was bij goed/normaal weer in de maanden juni en juli en bij een regenachtige zomer ook nog een deel van de maand augustus. Het hele gezin werkte dan mee en het waren lange dagen: 's morgens om 3.45 uur opstaan, koeien melken en de varkens en kippen verzorgen. Daarna was de ochtenddauw verdwenen en kon het droge gras gemaaid worden. Dat maaien gebeurde nog met de zeis in zgn. zwaden. Een zwad is een baantje met een breedte van ruim één meter. Die breedte bereik je met één zwaai van de zeis. Met ongeveer vijf zwaaien maaide je een vierkante meter.

Voor dat maaien waren seizoenarbeiders onmisbaar. Vaak kleine boeren uit het armere Brabant. Vrouw en kinderen konden daar het eigen boerderijtje draaiende houden. De mannen gingen van huis om als seizoenarbeider te werken. Ze sliepen in de schuur in het stro en waren geheel zelfvoorzienend. Vaak werden na de hooitijd al afspraken gemaakt voor het jaar erna. En aansluitend gingen ze ook wel bij de bouwboeren, zoals bijvoorbeeld in Zevenhuizen, helpen met het binnenhalen van de oogst.

Na het maaien, dat meestal in de ochtend gebeurde, moest het gras bewerkt worden. Dat deed de boer met zijn eigen knechts, de seizoenarbeiders kwamen daar nauwelijks aan te pas. Het gemaaide gras moest de eerste dagen regelmatig gekeerd en geschud worden. Dat gebeurde meestal 's-middags wanneer het op zijn warmst was. Hooi moet droog zijn voor je het opslaat. Als het vochtig is, gaat het broeien en gaat de kwaliteit achteruit. Wanneer het hooi droog begon te worden werd het op hopen of oppers gezet. Pas wanneer het goed droog was kon het met de hooiwagen naar de boerderij vervoerd worden.

Het eten werd tussen de middag op het land gebracht om tijd uit te sparen. En daarna was het weer snel doorwerken tot het om 15.30 weer tijd was om de koeien te melken. Wanneer je terug naar de boerderij ging nam je zo mogelijk een vracht hooi mee. Je kwam niet met een lege wagen thuis. Na het avondeten - het kwam voor dat er geen tijd was om te koken en warm te eten - dan maar 2x brood - ging men weer terug naar het land. Maar ook 's-avonds nam je, wanneer je van het land kwam, wagens met hooi mee naar de boerderij. Na een korte koffiepauze moesten de wagens nog worden leeggehaald en het was zodoende pas laat bedtijd (na elven...). Je sliep dus maximaal vijf uur.

Maarten Molenaar vertelde over de "gezonde competitie" met de burenen: de wagens moesten net zo snel volgeladen zijn als die van de burenen (maar er werd ook overlegd en samengewerkt—dit gold ook voor het contact tussen de knechten en de boer, zij hadden allen praktische kennis en ervaring in huis). Voor arbeid en materiaal kon je zorgen maar het weer kon alles in de war gooien.

Voor de weersverwachting gebruikte de boer de stand van de barometer 's morgens en 's avonds Er werd ook gekeken naar hoe de zon opkwam en onderging (avondrood: mooi weer aan boot en morgenrood: water in de sloot), verder het weerbericht van de radio of uit de krant. Een bijzondere voorspeller waren de zwaluwen: bekend is dat wanneer deze vogels laag vliegen er nat weer op komst is, maar de boer beoordeelde het lage vliegen van de zwaluwen in combinatie met het gedrag van de koeien. Wanneer zij 's-morgens vroeg nog rustig lagen te herkauwen, dan kon je erop vertrouwen dat het die dag droog zou blijven. Maar als de dieren al aan het grazen waren wanneer je in het land kwam om te melken, dan wist de boer dat er (snel) regen op komst was.

Maarten Molenaar heeft de eerste maaimachine meege maakt. Die kreeg je na de Tweede Wereldoorlog. Eerst nog achter of naast het paard. Pas later kwam de tractor met een maaimachine erachter en ging alles veel sneller. Toen was het tijdperk van de zeis voorgoed voorbij. Maar wie nog wil zien hoe dat maaien in zijn werk ging kan op

<http://www.hvnweb.nl/film> Maarten Molenaar zien maaien.

Met dank aan de levendige verteltrant van Maarten Molenaar (22-10-2015)!

Marjolein van Herwijnen

